

Ekspeze prosvetnega ministra g. dr. Kojića v proračunski debati.

Narodna skupščina je ves pretekli teden razpravljala o državnem proračunu. V soboto, 5. marca je prišel na vrsto proračun prosvetnega ministrstva. Pred razpravo je podal minister g. dr. Kojić precej obširen pregled stanja našega šolstva in narodne prosvete. Uvodoma je poudarjal, da je osnovna smerica vladne prosvetne politike: čim več pismenosti in narodne izobrazbe in čim manj fabrikacije intelektualnega proletarijata v naši državi.

Osnovne šole.

Leta 1918. smo imeli skupno državnih, samoupravnih in privatnih osnovnih šol 5610 z 11.064 učitelji in 658.000 učenci. Danes imamo 8618 šol z 20.234 učitelji in 1.316.000 učenci. V nepolnih 12 letih je torej naraslo število osnovnih šol za nad 3000. Kader učiteljskega je podvojil, kakor se je podvojilo tudi število učencev. Te številke točno kažejo, da je naša država ves čas posvečala veliko pozornost pismenosti in izobraževanju naroda. G. dr. Kojić naglašuje, da idealni smoter se ni dosežen. V doseg tega je potrebno troje: čas, gmotna sredstva in učiteljski kader. Čas nam bo dal priliko, da nadaljujemo svoje delo v istem smislu in z istim tempom. Znano je, da je sedaj naša država v težkih materialnih razmerah, a g. minister se nada, da se bo nadaljevalo z otvarjanjem in razširjanjem osnovnih šol hitro in uspešno kot do sedaj, kakor hitro preneha vihar svetovne krize v naši državi. V primanjkljaju gmotnih sredstev moramo imeti možnost, da odpravimo nedostatke vsaj pri učiteljskem kadru. Kraljevska vlada je smatrala za potrebno, da se ti nedostatki odpravijo. Smisel člena 24. fin. zakona je, da se naj učitelji vrnejo na svoja mesta. Po tej odredbi finančnega zakona bo moglo biti zaposleno učiteljstvo edino v šoli.

V nadaljnjem izvajanju je prešel gospod minister v svojem govoru na

srednje šolstvo.

Kot uvod k preglednemu stanju srednjih šol je g. minister izjavil: Ko sem v početku rekel, da je glavni smoter naše prosvetne politike čim več pismenosti in čim več narodne izobrazbe in nadalje posebna skrb, da ne pride do superprodukcije intelektualnega proletarijata, tedaj sem takoj pomislil na stanje naših srednjih šol. In ker je v državni politiki prvi predpogoj iskrenost, moram poudariti, ko govorimo o naših gimnazijah in srednjih strokovnih šolah, da smatram, da nas te šole v takem stanju, v kakršnem so danes, spravljajo v nevarnost, da bomo dobili sčasoma velik presežek inteligentnega proletarijata.

Število srednjih šol v naši državi je naslednje:

Imamo nad 200 gimnazij, poleg večjega števila verskih šol in nad 40 učiteljskih. Meščanskih šol imamo 173 državnih in 30 privatnih. V gimnazijah je 4310 profesorjev in 80 tisoč 540 dijakov, na meščanskih šolah pa nad 28.000 dijakov, tako da imamo skupno nad 120.000 srednješolcev. V taki stopnji gospodarskega razvoja kakor je naša država, ki je brez veleindustrije, brez veletrgovine, brez velekapitala in brez veleposelstev, sili vsa ta mladina v državno službo, a jasno je, da dr-

žava tolikega števila uradniškega naraščaja ne more zaposliti. To je zelo važen problem, na katerega rešitev bo treba v najkrajšem času misliti. V cilju omejitve navala na srednje šole je bila tudi uvedena šolnina, pri čemer so se seveda upoštevale sedanje gospodarske prilike in so plačevanja šolnine oproščeni učenci staršev, ki ne plačujejo letno nad 300 Din neposrednega davka.

Drugi ukrep, ki ga namerava kraljevska vlada izvršiti, je

redukcija gimnazij.

Toliko število gimnazijskih srednjih šol je za nas nezdrav luksuz. Treba pa bo globoko proučiti vprašanje, katere šole bi bilo treba ukiniti. Vsekakor se bodo šole reducirale šele po sklepu šolskega leta. Ministrski svet bo nato sestavil načrt na osnovi resnih kriterijev, pri čemer bo upošteval zgodovinsko vlogo posameznih šol, dobo njihovega obstanka in njihovo število v posameznih mestih. Narodna skupščina naj zaupa kraljevski vladi, da bo rešila to vprašanje, kakor je v največjem interesu naroda in države.

V nadaljnjem je govoril g. minister

o univerzah

in ugotovil, da je na naših univerzah vpisanih okrog 20.000 dijakov. Tudi tu se je pojavilo vprašanje, kam z vso to mladino, kako namestiti v državni adm. nistraciji 20.000 ljudi. Kraljevska vlada je proučila vprašanje o redukciji in spojitvi posameznih fakultet ter vprašanje določitve omejenega števila visokošolcev, upoštevajoč obenem, da so naša vseučilišča domovi, na katerih se oblikujeta naša nacionalna veda in jugoslovenska kultura.

V izogib redukciji posameznih fakultet bo treba reducirati 10 odstotkov našega vseučiliškega učiteljskega osebja. Upoštevati moramo, da ima zagrebska univerza 114 rednih profesorjev, ljubljanska 88, o beograjski niti ne govorim. Toliko število profesorjev je morda primerno za normalne razmere, današnji položaj pa nikakor ne dopušča, da bi mogli vztrajati pri tolikih učnih močeh.

Narodno predstavništvo je že imelo priliko, da se bavi z vprašanjem našega šolstva. Pokazalo je veliko razumevanja za današnje razmere in vem, da se bo zavzelo za interese države in naroda. S tem zaključujem svoj govor in prosim, da Narodna skupščina potrdi proračun prosvetnega ministrstva.

V debati o proračunu prosvetnega ministrstva so govorili poslanci gg. Alojzij Pavlič, dr. Fedor Niškič, Janko Barle, dr. Fedor Šega, dr. Bogumil Vošnjak, dr. Gavro Szanto in dr. Štefan Kraft.

Po zaključeni debati je proračun prosvetnega ministrstva sprejet.

MIROSLAVA LEITGBER

LJUBLJANA, JURČIČEV TRG ŠTEV. 3.
Izdelovanje ročnih in strojnih vezin. Predtiskarija in izdelovanje šablon. Založna DMC in vseh potrebščin za vezenje in predtisk.

Občni zbor „Učiteljske Samopomoči“ v Ljubljani.

V nedeljo, dne 6. marca 1932 je zborovala U. S. na 11. mestni deški osnovni šoli v Ljubljani. Načelnik zadrge tov. Iv. Kocijančič je ob 10. uri s pozdravom na navzoče otvoril drugi izredni občni zbor — prvi sklican za 21. februar 1932 je bil po § 34. ne-sklepčen —, ugotovil, da je bil ta izredni občni zbor pravilno sklican in prijaven ter je po § 34., odst. drugi, sklepčen pri vsakem številu navzočih članov. Za zapisničarja je imenoval tov. Jos. Kobala, za overovatelja zapisnika pa tov. Lovra Perka in Frana Srebrnič. Nato čita

Poročilo načelstva.

V juniju l. 1931. je bilo društvo Učiteljske Samopomoči v Ljubljani po banki upravi Dravske banovine pozvano, da prilagodi svoja pravila § 76. uradniškega zakona z dne 31. marca 1931. in temu primerno razporedi svoje članstvo. Če bi se to ne izvedlo, mora društvo likvidirati. Po temeljitnem razmotrivanju in po posvetovanju s strokovnjaki je društveni odbor sklenil, da bo svojim članom pripravil razdružitev društva in ustanovitve zadrge s prav takim namenom kot ga je imelo razpuščeno društvo.

Na izrednem občnem zboru dne 29. junija 1931., ki se je vršil v Ljubljani, so člani osvojili predlog, razpustiti društvo U. S. in ustanoviti U. S., reg. zadruga z o. z. Ta novo ustanovljena zadruga je prevzela od razpuščene društva vse premoženje, terjatve in vse člane z vsemi pravicami in dolžnostmi. Iz premoženja razpuščene društva se je vplačalo novi zadrugi za vse člane deleže po 10 Din, kakor to zahtevajo nova pravila.

Na izrednem občnem zboru je bilo izvoljeno načelstvo, namestniki in nadzorstvo. Načelstvu je bilo naročeno, da predloži na izrednem občnem zboru sprejeta pravila deželnemu kot trgovskemu sodišču v Ljubljani, da jih potrdi in vpiše v zadrugi register. Člani načelstva so 16. in 17. septembra 1931. overovili svoje podpise pri deželnem sodišču v Ljubljani in predložili pravila za zadrugo v odobrenje. Deželno kot trgovsko sodišče v Ljubljani, odd. III., je predložena pravila potrdilo in dne 23. septembra 1931. vpisalo Učiteljsko Samopomoč v Ljubljani, reg. zadruga z omejeno zavezo, v zadrugi register pod Firm. 847/31, Zadr. X. 161/1.

V juliju 1931. je razposlala društvena uprava vsem članom tiskovino »pristonice«, kakor jo predpisuje zadrugi zakon. Člani so do danes povsod vrnilo zadrugi upravi podpisane pristopnice. Pri končni reviziji bomo pristopnice zahtevali tudi od onih članov, ki do zdaj tega še niso storili.

Dne 9. novembra 1931. je uprava Učit. Samopomoči prejela od trgovskega sodišča v Ljubljani potrjena pravila. S tem dnem bi bila lahko pričela poslovati kot zadruga. Zaradi lažjega in preglednejšega računkega zaključka je društvo U. S. dokončno likvidiralo z 31. decembrom 1931. dne 1. januarja 1932. pa je stopila na plan Učiteljska Samopomoč v Ljubljani, reg. zadruga z omejeno zavezo.

Za člane se je izvršil ta prehod v zadrugo skoro neopaženo, drugače je bilo za upravo. Ker je uprava zadrge uvedla kartotečno poslovanje, je bilo treba napisati za 2550 članov evidenčne liste in jih razvrstiti po abecednem redu. Pri kartoteki odpadejo drage blagajniške in pomožne knjige, vknjiževanje je enostavnejše in preglednejše. Učiteljska

tiskarna v Ljubljani nam je natiskala 3500 izvodov novih pravil. Na zadnjem listu zadrugi pravil je članska izkaznica. Te članske izkaznice smo izpolnili s potrebnimi podatki in v zadnjih dneh februarja 1932. poslali vsakemu članu U. S. po en izvod s pravil.

Pisarniško in splošno upravno delo je pri številu nad 2500 članov tako naraslo, da ga ena sama oseba poleg svojega stanovskega posla ni mogla izvrševati v takem redu kakor je zahteva vsake dobre organizacije. Del upravnih poslov pri zadrugi je z odobrenjem načelstva prevzel od 1. oktobra 1931. dalje tov. Josip Kobal, ki je od 1. februarja 1925. kot član-naměstnik v odboru in zdaj v načelstvu tudi kot naměstnik. V stanovanju društvenega (zadrugi) načelnika je bil od 28. decembra 1921. shranjen ves društveni inventar z blagajno. Tam se je izvrševalo vse pisarniško delo in tja so prihajale vse stranke, ki so želele dobiti utmenjen pojasnil o U. S. Pri tem so nastajale razne neprilike. Zato se je s 1. oktobrom 1931. preselila uprava Učit. Samopomoči v poslopje Učiteljske tiskarne v Ljubljani, Franciška ulica 6. s početka kot gost v prostore naše stanovske organizacije JUU, od 1. decembra 1931. pa v lastno pisarno v ravno tem poslopu. Poslovne ure so vsak dan razen nedelj in praznikov od 9. do 12. ure.

Po zaslugi Učiteljske tiskarne in učiteljske organizacije JUU v Ljubljani je dobila Učit. Samopomoč po 33-letnem uspešnem delu primeren prostor, kjer se bo njena uprava lahko neovirano posvečala nadaljnemu delu za še večji razmah.

L. 1931. je poteklo za U. S. normalno; v prvi polovici so bila priglasjena malo bolj živahna kot v drugi, ker je reorganizacija — iz društva v zadrugo — nekatere zavedla v napačne misli. V vsem letu je vstopilo 109 novih članov, 29 članov je umrlo, 30 izstopilo, 14 članov pa je bilo izključenih. Načelstvo zadrge je mnenja, da je boljše imeti manj, a redno plačujočih članov, kot pa se na papirju ponašati z visokim številom članstva, zato pa v blagajniški knjigi izkazovati mesec za mesecem visoke zosotanke velikega dela vpisanih članov. Popustljivost v tem oziru je upostavila že nekaj samopomoči in oblatila s tem dobro zasnovo.

Pred par leti smo razpravljali na občnem zboru v Celju vprašanje, kako vključiti v podporno akcijo U. S. tudi otroke naših članov in ostalega učiteljskega. Sklenili smo, da naj se ustanovi samostojno društvo, U. S. naj ga pa gmotno podpre. V maju l. 1931. se je ustanovilo in s 1. junijem 1931. pričelo poslovati »Društvo Samopomoč za otroke učiteljev, profesorjev in učiteljic v Dravski banovini«. S to »Samopomočjo« je dobilo učiteljstvo v naši banovini novo podporno ediničo, ki bo z vzajemnim in s socialnim delom lajšala težke dneve našim tovarišem in tovarišicam. Učit. Samopomoč je nakazala društvu Samopomoč za otroke enkratno podporo v znesku 30.000 Din. Samopomoč za otroke se prav lepo razvija. Ze ob sklepu leta 1931. to je po polletnem obstoju, izkazuje lepo premoženje in ima 200 članov. Posmrtnina, oziroma odpravnina je znašala v letu 1931. znesek 500 Din, za leto 1932. pa je zvišana na 1000 Din.

Računski zaključek za l. 1931. je pregledalo nadzorstvo dne 15. februarja 1932. Našlo je vse v redu. Več vam bo poročalo nadzorstvo samo.

LISTEK

Jože Župančič — Litija:

Iz koncertne beležnice.

Ob letošnjem marčnem nastopu UPZ v Ljubljani.

Za uvod: vox populi... Sedim v naslonjaču pri brivcu, ki koraca z ostro klino krog mene, da me oguli za večerni koncert našega UPZ. Pa po stari brivski pravici načena razgovor in koj ugane: »Pojdete v Ljubljano na učiteljski koncert... tudi jaz bi ga zelo rad slišal, to morajo zapeti, ko so pa v zboru — skoro sami pevovodje... Dosti sem že slišal in bral, da imajo učitelji najboljši pevski zbor.

Tako glas iz — občinstva, in to — podeželskega. Ime UPZ poznajo zdaj že prav v vsakem koticu naše zemlje.

In to je menda tisto. Tudi koncertna publika je prešla preko temeljnih vprašanj, ki jih mora prestat vsak zbor: ali bodo..., bo šlo dobro..., če... in podobno. Zdaj pa si je že vse edino: ne gre več za: ali in oče — UPZ se je povzpel višje, že tako dalje, da vzbuja zanimanje. Danes so zanj vprašanja le še — programi. Izbera skladb — zgoščene umetnine skladateljskih tvorb.

Ko sem prišel k večernemu vlaku za Ljubljano na domačo postajo, nisem bil edini, ki sem bil namenjen na koncert. Predvsem seveda tovarišice — tovariši. In ko je pripeljal vlak, so pri oknih sloneli nekateri obrabi znancev, ki so imeli z nami isto pot. V koncertni dvorani pa je velik odstotek podeželske publike pričal, da ima UPZ prijatelje in častilce — vsepovsod.

Ko je zapel zvonce za napoved pričetka, se je umirila unionska dvorana. Dvorana popolnoma zadovoljivo napolnjena, parter je nudil z galerije pogled satja, ki se je prav natrpal od zadaj proti odru. V prednjih vr-

stah, določenih za predstavnike, pa smo opazili — zastopnika bana načelnika prosvetnega oddelka g. Jos. Mazija, banovinskega šolskega nadzornika Rapeta, podkonzula CSR g. Čihelko, ravnatelj konservatorija g. Hubada, predsednika Hubadove župe dr. Šviglija, ravnatelja g. Mahkoto ter razne predstavnike oblasti. Seveda je bil izredno velik krog glasbenikov: skladatelj Adamič, pevovodja Prelovec, dirigenti dr. Švara, Kogoj, Škrjanec in mnogi drugi. Seveda so bili navzoči tudi mnogi prosvetni delavci z dežele, opazil sem med drugim več nadzornikov tov. Zahrastnika iz Skofje Loče, tov. Lukežiča iz Kamnika itd., vodstvo JUU iz Ljubljane je zasedlo prostore kar strnjeno: tov. predsednik Dimnik je blaženo žarel, češ: to prirejajo moji ljubi fantje in tovarišice, tov. blagajnik Grum je zadovoljno begal s pogledi po publiki in prešteval v duhu — čisti dobiček tov. glavni urednik »Učiteljskega Tovariša« Skulj — ki je odriinl poročilo o koncertu drugemu — pa je brezskrbno kimaje pritrjeval sosed, podpredsednici tov. M. Engelmanovi in tov. glavnemu tajniku Kobalu.

V dokaz iskrenih vezi med zborom in prejšnjimi predsedniki pa je bila gotova navzočnost vseh: prvega in ustanovnega prof. Bajuka ter njegovih naslednikov tov. Sežuna in barjanskega Grčarja.

Vzradoščen naj podčrtam, da so prihitali na čelu s kapetanom Arsovičem vsi naši nekdanji starejšine iz nepozabne celjske djačke čete, ki smo jo tvorili sami učitelji.

Tudi mladine je bilo toliko, kakor na malokaterem drugem koncertu. Ali ima za učiteljski koncert več denarja tista mladež, ki ji natolcujejo le krizo, nogomet in visoko turistiko? Naš UPZ ima pred seboj vedno svojo učiteljsko linijo. Da navdušuje mladino za koncertno dvorano, so oddali brezplačno vsakemu ljubljanskemu srednješolskemu in strokovnemu učnemu zavodu po šop brezplačnih vstopnic. In mladina je bila za ta redek čin vzhučena.

Pred povzroj 80-člansko družino je stopil, burno pozdravljen, dirigent tov. Srečko Kumar, ki je oddirigiral naslednji program:

Manojlovič Kosta: Puče moj; Hristić St. K.: Hristos tješi mater; Mokranjac Stevan: O kako bezakone; Milojevič Miloje: Dugo se polje zeleni. — Mešani zbori.

Krstić Petar: Pod jorgovanom; Milojevič Miloje: Muha i komarac. — Ženska zbor.

Od mor.

Tajčević Marko: 1. Iz 135. psalma: Hvalite imja Gospodnje; 2. iz 29. psalma: Glas Gospodenj; 3. iz 39. psalma: Skaži mi Gospodi; 4. iz 33. 71. in 86. psalma: Vospoite Jemu. — Mešani zbor z bas solo.

Adamič Emil: 6 narodnih pesmi: 1. Rasti rožmarin; 2. Da bi jaz znala, k'teri je moj; 3. V črni gorji beli grad; 4. Sem revna deklica; 5. Lepo moladi jutro se rodi; 6. Izberi si moža. — Ženski zbori.

Tajčević Marko: 4 starosrbijanske (I. II. III. IV); Stolcer-Slavenski Josip: 1. Svatovska; 2. Slepčarka; 3. Jesenske noči; 4. Šaljivka. — Mešani zbori.

Posamezne točke so žele splošno priznane, ko pa so prišle na red Adamičeve, so poklonile mlade ljubljanske gosodičice tov. Kumru krasen šopek nageljnov, povezanih z državno trobojnico. O velikih počitnicah smo letovali v Omišlju, kamor je odšel Kumar, da se odpočije. Pa mu je tekem odmora postalo dolgčas. V počitniški koloniji tov. Engelmanove je nabral ducat otrok in jih je vzel — v senci figovih drevces. Kar na prostem, v tako zvanem »Liebesbucht«, sredi odmora med kopanjem. Ko so se pokazale pevke na koncertnem odru, Omišljani niso mogli verjeti, da je slovenska mladina tak mojster. Mlade letovišcarke so postale junakinje Omišlja, zato pa so se ljubljanske članice zboru: Mahkotova Mane in Gelca, Žirovnikova Neda, Mlejnikova Mančič in Vrančičeva Radojka oddolžile mojstru Kumru za omišljanski trud s šopkom in pisemcem.

Po Tajčevićevih duhovnih stihih je navdušena publika prikladala na oder navzočega skladatelja, še ko je zapustil zbor oder, sta morala pred hvaležno občinstvo i skladatelj Tajčević i dirigent. Klicali so tudi Adamiča,

ki pa se v svoji znani skromnosti ni odzval klicu publike.

Po koncertu sem prisedel k simpatičnemu gostu in ga poprosil za kratko izjavo za »Učiteljskega Tovariša«. In mi je dejal med drugim o zboru: »Velika požrtvovalnost zboru je zavidanja vredna. Oni delajo iz idealnega stališča tudi v času, ko se je polotila ljudi že tudi duhovna kriza. Pozna se zboru, da je dobil v zadnjem času nov prirastek, bo pa po nekaterih nastopih prav ves žil in amalganiziran. Vsak član se zaveda, da poje; i, pa saj so — učitelji.« Zaključil pa je: »Od čitave Jugoslavije je to jedini zbor, koji rešava velike zadatke, ima ambicija i energiju, koju imaju samo prokušeni Slovenci!«

Po končanem koncertu pa je posetil v njegovi garderobi dirigenta Kumra med drugim tudi naš pevski oče ravnatelj Hubad. Ves razvneti stari gospod je mladeniško krepko stiskal roko tov. Srečku in hitel: Občudujem idealizem vaših ljudi. Dali pa ste nam res tak program, kakor ga v Ljubljani še nismo slišali. Hvala vam!

Tako nekateri glasovi priznanih glasbenikov. Mnogi publiki pa vem, da je bil zgogčen program stilne srbske muzike pretežak. Zelijjo si pač tudi lažjih, vedrih skladb. To-le naj bo dirigentu pri sestavljanju prihodnjih programov v oporo, kako se je vnela dvorana pri »Muhi in komarcu«, ali pa pri Adamičevih narodnih za ženski zbor.

Dobri poldrugourni koncert!...

Koliko truda, znoja, stroškov, naporov je zahteval od vsakega posameznika. Kdo ve za vse to, kdo zna precenti? Kdo presteje vse srage dirigenta, kdo vse skrbi predsednika tov. Draga, ki drži vso organizacijsko breme UPZ? Po 7 ur so vzdržali člani na vajah, izmognani so se vrstili pri pulu tov. Kumar, Cerut, Pertot, in one »proste« dni za vaje zavidajo pevcem mnogi, mnogi...

Pa so to dnevi težkih naporov, žrtvovanja. Ne preplača jih nič drugega, kakor zaveza, da širijo kulturno-pevsko poslanstvo; da nosijo svojemu stanu lovorike uspehov.

Tega jim ne sme pozabiti nihče od nas!